

Tuukka Tomperi

UNESCO ulkoakateemisesta filosofiasta

Philosophy: A School of Freedom. Teaching Philosophy and Learning to Philosophize: Status and Prospects. UNESCO Publishing, Paris 2007. 303 s.

UNESCOn syksyllä ilmestynyt mittava raportti keskittyy etupäässä filosofian opettamiseen eri puolilla maailmaa ja katsastaa tilanteen alimilta kouluasteilta yliopistoihin. Kattavinta ja perusteellisinta koskaan tehtyä kartoitusta voi suositella kaikille kiinnostuneille, suuntautuipa kiinnostus mille tasolle tahansa. Alan toimijoiden laajan verkoston avulla on kerätty tietoa, artikkeleita, esimerkkejä, karttoja ja kaavioita antamaan yleiskuvaa niin aihe- kuin maakohtaisestikin.¹

Teos on huolella toimitettu kaksi- tai kolme sivuotuisen projektin lopputuote. Pari

vuotta sitten ensimmäistä kertaa julistettuna ja marraskuussa pidettävän Kansainvälisen filosofian päivän tavoin raporttikirjakin kielii UNESCO:n viime vuosina filosofiaan kohdistamasta uudesta huomiosta, josta kannattaa kansallisesti ottaa ilo ja hyöty irti. Raportti antaa esimerkiksi erinomaisia perusteluja ja kansainvälisiä vertailukohtia, joita voi käyttää valtionhallinnon suuntaan koulujen filosofianopetuksen asemaa puolustettaessa ja kehitettäessä. Opetuksen osalta raporttia käsitellään seuraavassa *niin & näin* -numerossa (1/2008) sekä piakkoin ilmestyvässä artikkelikokoelmassa².

Yhden laajan luvun verran raportti esittelee myös muita filosofian käytännön sovellutuksia, yhteiskunnallisia ilmentymiä ja arkipäivän esiintymiä filokahviloista praktiikkatoimintaan. Filosofista neuvontaa ja praktiikkaa käsitellään osana monimuotoista ulkoakateemisen filosofian kenttää. Siihen lasketaan niin maallikoille ja laajalle yleisölle suunnattuja toimintamuotoja yleisötilaisuuksista opintopiireihin ja populaarijulkaisuihin kuin erityisryhmille tarkoitettuja sovelluksia filosofian käytöstä työnohjauksen ja terapian tukena aina vapaaehtoistyöhön katulapsien parissa.

Raportti aprikoi julkisfilosofian harjoittajien rooliasemia: ollako keskustelun moderoinnaja ja fasilitaattori, filosofian perinteeseen ja sisältöihin opastaja vai ajattelun taitojen tuomaroija ja ajattelun työvälineiden hioja. Käytännössä roolit risteytyvät missä tahansa toimessa. Visaisempaa on pohtia, sopiiko filosofialla rahastaa. Raportissa huomautetaan, että julkisfilosofian kaupallisuuden kriitikot ovat tavallisesti akateemisissa työpaikoissa ja rahastavat valtiota asiakkaiden, yleisön tai lukijoiden sijasta. Miksei kuluttaja voisi yhtä hyvin vapaasti halutessaan maksaa filosofisista palveluksista kuin veronmaksaja yliopistojen ja opetuksen ylläpidosta.

Saadakseen otteen filosofian sovelutuksista raportti ynnää niitä yhdistävät piirteet:

”Ne ovat filosofisia pyrkiessään [...] tolkkulistamaan ilmiöitä ja kannustaessaan ihmisiä ilmaisemaan, vertailemaan ja analysoimaan käsityksiä, samalla hyväksyen näiden käsitysten suhteellisuuden, epätäydellisyyden tai subjektiivisuuden. Ne ovat filosofisia laittaessaan kyseenalaiseksi tiedetyn tai ajatellun todellisuuden, tutkissaan ilmiöiden syitä perusteellisesti, kokeillessaan vaihtoehtoisia näkökulmia ja arvioidessaan jatkuvasti uskomusten oikeuttamisen kriteerejä. [...] Selvästi tärkein yhteinen tekijä kaikissa niissä on dialogin harjoittaminen, toisen ihmisen vaikuttava läsnäolo, oli pa muotona keskustelu, vuoropuhelu, kiista tai kuulustelu. Tämä erottaa ne monologisemmista filosofiakäsityksistä: ajattelijasta yksityisissä pohdinnoissaan tai professorista kuulijakuntansa edessä. Toisena tulee kyselemisen tärkeys, koska tehtävänä on päästä perille toisen ihmisen ajattelusta tai asettua hänen asemaansa: on nähtävä käsiteltävä kysymys yhteisesti kohdattavana ongelmana – eikä puolustaa omaa valmista kantaansa.” (174)

Yksityiskohtaisemmin kuvataan monia esimerkkitapahtumia ja lyhyesti esimerkiksi filosofista vastaanotto toimintaa Norjassa. Vuonna 1997 perustettu filosofisen praktiikan norjalainen yhdistys on onnistunut aktivoimaan ja

organisoimaan toiminnan myös siten, että tarjoaa alan diplomoiin johtavan koulutuksen, jonka jo parikymmentä filosofia on maassa suorittanut.³ Tästä huolimatta vastaanotto toiminnasta ei ole tullut Norjassakaan vielä kenenkään päälentoa. Terveystuoliin filosofisen praktiikan ei ole onnistunut ammatillisesti työntyä ja julkisyhteisöt sekä yksittäiset kansalaiset ovat osoittautuneet melko hallittomiksi maksamaan filosofien palveluksista. Praktiikot ovat sijoittuneet yliopistoihin, koulutusinstituutioihin ja yrityksiin, yleensä työhön jolla on viitteellistä muttei suoraa yhteyttä filosofiseen neuvontaan.

Näin Suomessakin: ei voi puhua filosofisen praktiikan läpimurrosta, mutta 1990-luvun lopusta tähän päivään on paljon silti tapahtunut. Praktiikkatoiminta on noussut maihin yksittäisten suomalaisten aktiivien kautta, praktiikoita on avattu ja joku jo suljettukin. Toiminnan luotsaajaksi synnytetty Suomen filosofisen praktiikan seura on säilynyt elinvoimaisena, kuten osoittaa käsillä oleva *niin & näin* -numero, jonka praktiikka-artikkelien kirjoittajat ovat kaikki seuran jäseniä. Jos jatkossa hahmottelee keinoja praktiikkatoiminnan vahvistamiseen maassamme, voisi terapia- ja psykologiakytken sijaan olla järkevämpää lyöttäytyä yhteen hyvässä noususuosiossa olevan ohjaus- ja neuvontatyön kanssa.⁴

Suomen kansalaisfilosofian tilannetta raportissa ei erikseen kuvata, mutta maakohtainen pikapiirros näyttäisi tällä hetkellä varsin hyvältä. Filosofia elää vahvasti yliopistojen ulkopuolella. Yhtenä filosofianharrastuksen muotona filosofiakahvilat ovat ehtineet vakiintua muutamille paikkakunnille.⁵ Yli kymmenen ikäluokkaa abiturienteja on päättänyt lukionsa vähintään filosofian alkeisopinnot suorittaneena ja filosofia piirejä koostuu vapaan sivistystyön opinnoissa. Filosofista kirjallisuutta ja suomennoksia ilmestyy enemmän kuin koskaan, *niin & näin* -lehti on ohittanut puolensadan numeron etappinsa alati pulskistuvana ja alan kansallinen verkkoportaali *Filosofia.fi* avattiin juuri syksyllä. Nuorten filosofiatapahtuma vetää täysiä saleja tammikuisin, Suurta

filosofiatapahtumaa Tampereella on järjestetty toistakymmentä vuotta ja muissakin yleisötapahtumissa on valinnanvaraa. Tilannetta voi pitää erinomaisena kansainvälisesti verraten, ja on varmaa, että toiminnan vilkkaus versoo myös filosofiantutkimukseen vireyttä ja tasokkuutta.

Kuluneen kymmenen vuoden aikana tapahtunut harrastuspohjan leveneminen tukee filosofista elämää kautta linjan, joten filosofian tulevaisuuteen Suomessa voi suhtautua toiveikkaasti. Aivan erityisen ilahduttavaa on, että filosofiaa lapsille -ajattelu herättää useiden vuosien hiljaiselon jälkeen jälleen suurta kiinnostusta. Jos lasten kanssa filosofoinnin kasvatuksellinen arvo käsitetään vielä maamme opettajankoulutuksessa, avautuu ennenkokematon rikkaus sekä pedagogiselle koulutukselle että filosofian harrastukselle.

Viitteet

1. Raportti löytyy kokonaisuudessaan verkosta, esimerkiksi osoitteesta <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001541/154173e.pdf> tai tekemällä haun raportin nimellä UNESCON julkaisupalvelussa: <http://unesdoc.unesco.org/>.
2. Hannu Juuso & Tuukka Tomperi (toim.), *Sokrates koulussa. Filosofianopetuksen perusteita etsimässä*. (23^o45, EFS ry, Tampere 2008). Ks. mainos tässä lehdessä.
3. NSPP-yhdistyksen verkkosivut: www.nsf.no.
4. Ks. esim. Jussi Onnismaa, Ohjaus- ja neuvontatyö – aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Gaudeamus, Helsinki 2007; Jussi Onnismaa, Heikki Pasanen & Timo Spangar (toim.), *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1–3*. PS-kustannus, Jyväskylä 2000/2004.
5. Ks. esim. Mikko Lahtisen ja Jarkko S. Tuusvuoren juttu *niin & näin* -numerossa 4/2003 ja Mervi Ahošen raportti *niin & näin* -numerossa 2/2007.